

me | cvs stichting nederland

Altijd moe...

Jochem Verdonk

Onderwerpen

- Wat is ME/CVS?
- Soorten vermoeidheid
- Gevolgen vermoeidheid
- Omgaan met vermoeidheid
- Leven met vermoeidheid
- Tips

Wat is ME/CVS?

- ME: Myalgische Encefalomyelitis
  - myalgisch: spierpijn
  - encefalo: ontsteking van hersenen
  - myelitis: ontsteking van ruggenmerg
- CVS: Chronisch Vermoeidheidsyndroom

Wat is ME/CVS?

- Niet-aangeboren, chronische, complexe, multisysteem ziekte
- Verschillende symptomen
- Ingrijpende gevolgen op het leven
- Onvoorspelbaar, grillig verloop
- Onzichtbaar

Wat is ME/CVS?

- Oorzaak (nog) onbekend
- Vermoeden: mogelijk infectie
- Genezing nog niet mogelijk
- Soms geeft medicatie verlichting

Wat is ME/CVS?

Kleine kans op herstel:

- 37% herstelt redelijk, mits ziekte tijdig vastgesteld
  - na enkele jaren
  - 80% herstel
- 5-10% herstelt volledig

Enkele cijfers

- 44.200 – 130.900 patiënten
- 75% is vrouw
- 3 – 10% jonger dan 19 jaar
- 20 – 25% leeft op bed
- Diagnose gemiddeld ≥ 5 jaar

Symptomen ME/CVS

- Pathologisch vermoeid
- Post-exertionele malaise
- Niet verkwikkende slaap
- Vermindering cognitief functioneren
- Orthostatische intolerantie

Symptomen ME/CVS

- Orthostatische hypotensie
- Immunologische klachten
- Neurologische klachten
- Dysfunctie autonome zenuwstelsel
- Chronische pijn

Soorten vermoeidheid

- Normale vermoeidheid:
  - duidelijke reden
  - in verhouding tot inspanning
  - na rusten (meestal) over

Soorten vermoeidheid

- Pathologische vermoeidheid:
  - na mentale, emotionele, fysieke inspanning
  - herstel duurt langer
  - negatieve invloed op dagelijks functioneren

Soorten vermoeidheid

- Acute vermoeidheid:
  - recent ontstaan
  - tijdelijk in duur
- Chronische vermoeidheid:
  - vermoeidheid houdt aan
  - rusten / slapen helpt niet

Soorten vermoeidheid

- Mentale vermoeidheid:
  - ‘hersennmist’
  - concentreren moeilijk
- Fysieke vermoeidheid:
  - lichaam voelt slap of zwaar

Soorten vermoeidheid

- Primaire vermoeidheid:
  - direct gevolg van aandoening
- Secundaire vermoeidheid:
  - indirect gevolg van aandoening
  - bijv. dialyse, veranderingen in leven

Gevolgen vermoeidheid

- Altijd uitgeput moe
- Al moe opstaan
- Vaak traag starten
- Ook moe zonder inspanning
- Slapen / rusten helpt weinig
- Veel rust nodig

Gevolgen vermoeidheid

Vermoeidheid komt niet alleen:

- Aandachtsproblemen
- Concentratieproblemen
- Geheugenproblemen
- Woordvindingsproblemen
- Slecht kunnen omgaan met stress

Gevolgen vermoeidheid

Chronische vermoeidheid:

- Ernstige beperking
- Onzichtbare handicap
- Grote gevolgen op dagelijks leven

me | cvs stichting nederland

Gevolgen vermoeidheid

Leven met:

- (Zeer) beperkte energie
- Veel kiezen: vaak “nee”, soms “ja”
- Goed plannen: wat doet u wanneer

me | cvs stichting nederland

Gevolgen vermoeidheid

Signalen dat u te ver bent gegaan:

- Hoofdpijn
- Misselijk
- Concentratieproblemen
- Aandachtsproblemen

Gevolgen vermoeidheid

Signalen dat u te ver bent gegaan:

- Overgevoelig voor prikkels
- Prikkelbaar / emotioneel
- Sombor of gespannen
- Stress ervaren

Gevolgen vermoeidheid

De kunst is:

Een goed evenwicht tussen
inspanning en ontspanning.

Dit evenwicht vinden kost tijd.
Zeker als je energieniveau wisselt.

Omgaan met vermoeidheid

Hoe omgaan met vermoeidheid?

Twee opties:

- Verminder vermoeidheid, waar mogelijk
- Leef naar uw mogelijkheden

me | cvs stichting nederland

Omgaan met vermoeidheid

Vermoeidheid verminderen:

- Medisch advies
- Paramedisch advies
- Therapeutische gesprekken
- Hulpmiddelen

Omgaan met vermoeidheid

Vermoeidheid verminderen:

- Gezonde voeding
- Gezond leven

me | cvs stichting nederland

Omgaan met vermoeidheid

Medisch advies:

- Bespreek uw vermoeidheid met uw specialist
- Mogelijk heeft die adviezen of medicatie
- Bijv. bij slaapproblemen

Omgaan met vermoeidheid

Paramedisch advies:

- Fysiotherapie → advies beweging
- Ergotherapie → advies energie besparen en/of hulpmiddelen
- Revalidatie → begeleiding bij opbouwen

Omgaan met vermoeidheid

Therapeutische gesprekken:

- Psycholoog of maatschappelijk werker
- Ondersteuning bij het (leren) accepteren van uw beperkingen

Omgaan met vermoeidheid

Hulpmiddelen, zoals:

- Huishoudelijke hulp (via WMO)
- Douchekruk
- Trippelstoel
- Scootmobiel

me | cvs stichting nederland

Omgaan met vermoeidheid

Gezonde voeding:

- Voor iedereen belangrijk
- Zeker bij chronische aandoeningen
- Voorkom dat uw lichaam tekorten krijgt → advies bij diëtist
- Drink voldoende

Omgaan met vermoeidheid

Gezond leven:

- Voor iedereen belangrijk
- Zeker bij chronische aandoeningen
- Blijf in beweging
- “Rust, reinheid en regelmaat”

me | cvs stichting nederland

Omgaan met vermoeidheid

Hoe omgaan met vermoeidheid?

Twee opties:

- Verminder vermoeidheid, waar mogelijk
- Leef naar uw mogelijkheden

Omgaan met vermoeidheid

Voorkom:

- Overbelasten → uitputting
- Onderbelasten → verval
- Hollen-en-stilstaan → jojoën

Kortom, leer uw grenzen kennen!

Omgaan met vermoeidheid

Hoe leert u uw grenzen kennen?

- Basisniveau
- Uiterste grens
- Herstel
- Beschikbare energie

Omgaan met vermoeidheid

Basisniveau

- Wanneer het meest fit?

Uiterste grens:

- Wanneer u eigenlijk te ver bent gegaan

Omgaan met vermoeidheid

Herstel:

- Wat nodig om te herstellen?

Beschikbare energie:

- Alles tussen basisniveau en uiterste grens: uw 'speelveld'

Omgaan met vermoeidheid

- Stap 1: Leer uw uiterste grens kennen
- Stap 2: Wissel uw activiteiten af met rustmomenten
- Stap 3: Kom dagelijks terug op uw basisniveau

Omgeving

Vermoeidheid raakt ook uw directe omgeving!

Ook voor uw omgeving verandert veel → tijd nodig om aan te passen

Omgeving

Bespreek met uw partner, kinderen, ouders wat u én wat zij nodig hebben!

Samen komt u er vast uit

me | cvs stichting nederland

Tips

- Forceer u zelf niet
- Pas uw activiteiten aan op uw belastbaarheid
- Zorg voor voldoende rust
- Vermijd inhaalslagen op goede dagen

Tips

- Wissel inspannende en rustige activiteiten af
- Vermijd 'afbranders': die kosten alleen maar energie
- Bij twijfel: doe het niet
- Vermijd deadlines

Tips

- Denkt u 1 uur nodig te hebben?
Ga uit van 2
- Denkt u 2 taken te kunnen doen?
Doe er 1
- Vermijd stress
- Neem regelmatig een pauze

Tips

- Vermoeidheid is onzichtbaar
- Wees duidelijk naar uw omgeving: vertel hoe u zich voelt
- Voorkom eenzaamheid: maak ruimte voor uw vrienden
- Gebruik uw voicemail strategisch

Tips

- Vergelijk u zelf niet met vroeger
- Leef bij de dag
- Doe leuke dingen: die geven ook energie
- Vergeet uw hobby's niet!
- Blijf positief: kijk naar wat wél kan

Tot slot

Bedankt voor uw aandacht!

Vragen?

Meer info: www.mecvs.nl

me | cvs stichting nederland